

**Mina ZIROJEVIĆ FATIĆ i
Srđan KORAC¹**

*UDK: 355.456(581)
Bibliid 0025-8555, 65(2013)
Vol. LXV, br. 3, str. 386–404
Izvorni naučni rad
Septembar 2013.
DOI: 10.2298/MEDJP1303386Z*

NATO POVLAČENJE IZ AVGANISTANA: USPEŠNO OKONČANJE MISIJE?

APSTRAKT

Rad analizira da li su i u kojoj meri ostvareni osnovni ciljevi međunarodne vojne misije u Avganistanu predvođene NATO. Autori su ostvarenje ciljeva sagledali kroz perspektivu uspostavljanja političkih institucija i delotvornog sprovođenja javnih politika, izgradnje vojnih, policijskih i drugih institucionalnih kapaciteta sa bezbednosnim nadležnostima i stvaranja okruženja bezbednog za normalan život stanovništva i privredni razvoj Avganistana. Tekst naglašava i geopolitički i geostrategijski značaj Avganistana kao zemlje Srednjeg istoka u širem kontekstu spoljne politike SAD. U istraživanju je primenjen dinamički pristup, pa su procesi i fenomeni praćeni u vremenskom okviru od poslednjih deset godina. Autori zaključuju da međunarodna vojna i civilna misija nisu uspele da u potpunosti ostvare političke ciljeve, dok su bezbednosni ciljevi ostvareni samo u manjoj meri.

Ključne reči: NATO, vojna intervencija, organizovani kriminal, terorizam, ljudska bezbednost, neuspela država, spoljna politika SAD, Avganistan.

1 Dr Mina Zirojević Fatić, naučni saradnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, E-mail adresa: mina@diplomacy.bg.ac.rs.; Srđan Korać, istraživač-saradnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu, Beograd E-mail adresa: srdjan@diplomacy.bg.ac.rs.

CILJEVI MEĐUNARODNOG VOJNOG I CIVILNOG PRISUSTVA U AVGANISTANU

Međunarodne intervencionističke snage predvođene SAD stupile su u jesen 2001. godine na avganistansko tle u okolnostima kada je, nakon dugogodišnjih građanskih sukoba i tri miliona izbeglih u Iran i Pakistan, centralna suverena vlast i institucije političkog sistema praktično prestale da postoje, a nije bilo ni političke elite sposobne da na legitiman način objedini vođstva etničkih zajednica.² Avganistanske političke vođe su se na inicijativu SAD okupile krajem decembra 2001. godine na Bonskoj konferenciji radi usaglašavanja stavova o tome kako na miran način i u što kraćem roku obnoviti vlast i institucije nakon pada talibanskog režima. Odlukama Bonske konferencije formirana je Avganistanska prelazna vlast (*Afghan Transitional Authority*) kao privremena vlada i postavljeni su okviri društvenog i političkog razvoja, prvenstveno tako što je utvrđena vrsta državnog uređenja i vladavine, definisano je partnerstvo sa velikim silama i susednim zemljama, te su rešena pitanja vođstva i deobe moći, položaja bivših mudžahedinskih vođa i uopšte talibanskog pokreta.³ Time je označen početak obnove zemlje iznurene građanskim ratom, a Snage za podršku međunarodnoj bezbednosti (*International Security Assistance Force – ISAF*) osnovane na Bonskoj konferenciji su, u saradnji sa civilno profilisanom Misijom UN za pružanje pomoći u Avganistanu (UNAMA), pomogle Avganistanskoj prelaznoj vlasti tako što su se pobrinule da uspostave bezbednost u Kabulu i njegovoj okolini. Na osnovu rezolucije Saveta bezbednosti 1510, Snage za podršku međunarodnoj bezbednosti (u daljem tekstu: ISAF) su u razdoblju od 2003. do 2006. godine postepeno proširile nadležnost i dejstvo na čitavu teritoriju Avganistana.⁴

Angažman ISAF operativno je otpočeo tek u avgustu 2003. godine, nakon što je formiran komandni štab i imenovan komandant, koji je potom preuzeo komandu, koordinaciju i planiranje nad međunarodnim snagama predvođenim NATO. Shodno rezolucijama Saveta bezbednosti UN, prioritetni cilj ISAF bio je da omogući centralnim vlastima u Kabulu da u potpunosti suzbiju delovanje

2 Više videti u: Thomas Barfield, *Afghanistan: A Cultural and Political History*, Princeton University Press, Princeton (NJ), 2010, pp. 272–336.

3 “Agreement on Provincial Arrangement in Afghanistan Pending the Establishment of Permanent Government Institutions”, Bonn, December 2001, www.un.org/News/dh/latest/afghan/afghan-agree.htm, 05/04/2013.

4 “Resolution 1510 (2003)”, UN Security Council, 4840th meeting, 13 October 2003, www.nato.int/isaf/topics/mandate/unsr/resolution_1510.pdf.

popunjenika (talibana) i preuzmu delotvornu kontrolu nad celom državnom teritorijom. Pored toga, ostali ciljevi međunarodnih snaga su izgradnja nacionalnih bezbednosnih snaga i osiguranja stabilnog i bezbednog okruženja, koje će svim stanovnicima omogućiti normalan život a izabranoj vladi nesmetano upravljanje privrednim i društvenim razvojem. Ciljeve sa bezbednosnom dimenzijom, ISAF ostvaruje prevashodno prisustvom na terenu, naoružavanjem i obučavanjem nacionalnih oružanih snaga i policije, dok ciljeve sa političkom dimenzijom ostvaruje pružanjem različitih vrsta pomoći u obnovi i podsticanjem razvoja ove nerazvijene azijske zemlje. Posredstvom pokrajinskih timova za obnovu (*Provincial Reconstruction Teams – PRTs*), ISAF pomaže lokalnim samoupravama da osposobe i ojačaju institucionalne mehanizme neophodne za uspostavljanje vladavine prava. Na Lisabonskom samitu NATO, održanom u novembru 2010. godine, redefinisani su ciljevi misije međunarodnih snaga predvođenih NATO koalicijom. Šefovi država i vlada zemalja učesnica ISAF usaglasili su pet načela, koja treba da posluže kao smernice u procesu postepenog preobražaja ISAF od borbene misije u misiju podrške:

- osiguranje veće usaglašenosti NATO/ISAF pomoći sa nacionalnim prioritetima vlade u Kabulu;
- posao obavljati kroz avganistanske institucije;
- prilagoditi profil i formacijske odlike trupa ISAF;
- dalje jačanje kapaciteta Avganistanskih nacionalnih snaga bezbednosti; i
- podrška razvoju civilnih aspekata misije ISAF kako bi se osposobilo domaće vođstvo i institucije.

Naš pokušaj da pronađemo odgovor na pitanje da li su i u kojoj meri ostvareni ciljevi međunarodnog vojnog i civilnog prisustva u Avganistanu, odvijaće se u dve osnovne ravni: bezbednosnoj i političkoj.

OSTVARENJE BEZBEDNOSNIH CILJEVA

Na planu ostvarenja ciljeva sa bezbednosnom dimenzijom, koordinacija razvoja samoodrživih nacionalnih bezbednosnih snaga poverena je Misiji NATO za obuku u Avganistanu (*NATO Training Mission in Afghanistan – NTM-A*), osnovanoj 2009. godine, a ona saraduje sa Evropskom policijskom misijom u Avganistanu (*European Police Mission in Afghanistan – EUPOL*) i Evropskim žandarmerijskim snagama (*European Gendarmerie Force – EGF*). Avganistanska nacionalna vojska osnovana 2002. godine sa pretežno pešadijskim formacijama, danas ima pun organizacioni oblik poput svake druge

moderne vojske.⁵ Ljudski resursi vojske razvijeni su posredstvom programa tipa „obučni instruktora”, namenjenih stvaranju osnovnih preduslova za kvalitetno regrutovanje početnog kontingenta vojnika. Avganistanska nacionalna policija je polako prebacila težište delovanja od borbe sa pobunjenicima ka klasičnim policijskim zadacima, a Misija NATO za obuku u Avganistanu je pomogla u reformi policije na okružnom i lokalnom nivou, posebno savetovanjem policijskih komandira prilikom sprovođenja konkretnih akcija na samom terenu. Avganistanska vojska i policija uspele su da u februaru 2013. godine ostvare usvojeni plan popune ljudstva, i sada imaju oko 352.000 pripadnika (195.000 u vojsci i 157.000 u policiji).⁶ Prilikom popune ljudstva u vojsci i policiji vodilo se računa o srazmernoj zastupljenosti četiri najveće etničke zajednice – Paštuna (42%), Tadžika (27%), Hazara (9%) i Uzbeka (9%). Ipak, u popuni je došlo do izvesnih odstupanja. Paštuni i Hazari su malo zastupljeniji (44 odnosno 10%), dok su Tadžici i Uzbeci za nijansu manje zastupljeni u vojsci i policiji (25 odnosno 8%), nego što bi trebalo gledano prema udelu u ukupnom stanovništvu.⁷ U pogledu srazmere zastupljenosti u ukupnom broju oficira i policijskih starešina, Tadžici su nesrazmerno više zastupljeni (44%), dok su nesrazmerno manje zastupljeni Hazari (oko 6%) i Uzbeci (svega oko 3,5%).⁸ Čini se da navedena odstupanja nisu izazvala nezadovoljstvo kod „zakinitih” etničkih zajednica, pošto je svaka u proseku dobila relativno pravičan udeo u centralnoj vlasti.

„Kritična” faza ostvarenja bezbednosnih ciljeva počela je 2011. godine kada je pokrenut postepen prenos svih bezbednosnih nadležnosti sa ISAF na avganistansku vladu, sa planom da se ovaj proces okonča do kraja 2014. godine — kada se inače završava misija ISAF. Procena uspeha u prenosu vlasti na vladu u Kabulu zasniva se na više elemenata:

- osposobljenost Avganistanskih nacionalnih snaga bezbednosti da preuzmu dodatne zadatke uz smanjenu pomoć ISAF;
- nivo bezbednosti koji omogućava stanovništvu da normalno obavlja dnevne aktivnosti;

5 Na primer, ratno vazduhoplovstvo sada ima više od 150 pilota i ukupno 96 letelica (aviona i helikoptera svih namena).

6 Ian S. Livingston and Michael O’Hanlon, “Afghanistan Index – also including selected data on Pakistan”, Brookings Institute, 26 April 2013, www.brookings.edu/~media/Programs/foreign%20policy/afghanistan%20index/index20130426.pdf, p. 6.

7 Ibid., p. 7.

- stepen razvijenosti lokalne samouprave, koji neće ugroziti bezbednost sa smanjenjem aktivnosti ISAF; i
- da li je ISAF postavljen na način da valjano smanjuje borbenu angažovanost uporedo sa rastom osposobljenosti Avganistanskih nacionalnih snaga bezbednosti.

Za razliku od ranijih slučajeva prisustva stranih trupa na teritoriji Avganistana i očekivanog žestokog oružanog otpora, ovog puta vođe avganistanskih nacionalnih zajednica nisu dočekale NATO koaliciju neprijateljski niti su se okrenule separatističkim idejama, već su se odlučile da učestvuju u obnovi zemlje i podrže slabu centralnu vlast. U opažanju većine domaćeg stanovništva i njihovih lokalnih vođa, vojno prisustvo SAD kao daleke zemlje koja nikada nije delovala protiv avganistanskih zajednica bilo je poželjnije od mešanja Pakistana ili neke druge susedne države, koja je Avganistan uvek videla samo kao teritoriju zgodnu za pripajanje sopstvenoj teritoriji. Odsustvo suprotstavljanja intervencionističkim snagama je međunarodnoj misiji olakšalo izvršavanje zadatka uspostavljanja koliko-toliko prihvatljivog nivoa bezbednosti. Ipak, početni uspesi u stvaranju bezbednog okruženja istopili su se tokom druge polovine mandata ISAF. Napadi talibanskih pobunjenika pokrenuti ofanzivom na jugu i istoku zemlje i napadom na Kandahar 2006. godine i dalje ne jenjavaju, pa je broj oružanih akcija usmerenih protiv vlasti u Kabulu u proseku sličan tokom poslednje četiri godine – uz periodična smanjenja u zimskoj sezoni. Sličan trend vidljiv je u statistici žrtava u redovima međunarodnih snaga, a u aprilu 2013. godine zabeleženo je povećanje broja žrtava, dok se nastavak ovog nepovoljnog trenda može očekivati zato što su Talibani krajem aprila proglasili početak nove ofanzive.⁹

Povratak talibanske gerile, potpomognute iz Pakistana, delom se može objasniti željom da se iskoristi objektivno nezadovoljstvo siromašnih oblasti na jugu i istoku Avganistana veoma slabim ukupnim učinkom međunarodne finansijske pomoći i Karzajjeve vlasti, koji je na terenu praktično nevidljiv. Talibani pod vođstvom Mule Omara (Mullah Omar) zapravo su pogrešno protumačili odluku o smanjenju međunarodnih snaga donetu 2005. godine i suviše optimistično računali da će se pobuna proširiti i na ostale regione. Istini za volju, za Bušovu administraciju je vojno prisustvo u Avganistanu bilo drugorazredno pitanje, jer su svi resursi tada bili usmereni na Irak. Tek kada su polovinom 2009. godine broj američkih žrtava i visina ratnih troškova premašili

8 Ibid.

9 “Afghan Taliban declare ‘spring offensive’”, *Al Jazeera News*, 27 April 2013, www.aljazeera.com/news/asia/2013/04/201342771055998869.html, 10/05/2013.

brojke iz Iraka, predsednik Obama je odlučio da poveća broj trupa na preko 100.000 i diplomatsku pažnju usmeri na Avganistan. Međutim, jačanje prisustva NATO trupa u siromašnim oblastima neprijateljski nastrojenim prema vladi u Kabulu, imalo je štetne efekte u vidu posredne destabilizacije Karzaijeve vlasti na račun snaženja vođa lokalnih milicija, koje su se pojavile kao junaci otpora okupatoru koji nameće nepopularnu centralnu vlast. SAD je postepeno napustila politiku pružanja podrške regionalnim i lokalnim administratorima koje je postavila centralna vlast, a počela da direktno saraduje sa lokalnim vođama koje su istinski prihvaćeni među saplemenicima.

U pokušaju da pronađe optimalnu izlaznu strategiju koja ne bi štetila ostvarenju bezbednosnih ciljeva međunarodne misije, Obamina administracija nastoji da uporedo sa većim borbenim angažovanjem protiv talibanske gerile privuče „kooperativnije” pripadnike talibanskog pokreta na stranu vlade u Kabulu, kao i da pregovara o održivom miru sa talibanskim vođstvom.¹⁰ Svrha diplomatske aktivnosti ove vrste je da pokuša da kakvom-takvom saradnjom sa talibanskim pokretom spreči da oblasti koje oni drže pod kontrolom budu utočišta za pripadnike Al Kaide i pakistanske plemenske milicije. Pakistan je još jedan deo avganistanske „bezbednosne jednačine”. Premda su pakistanske vlasti zvanično američki spoljnopolitički partneri, dešavanja na terenu ukazuju na tesnu povezanost oružanih akcija u područjima južnog i istočnog Avganistana (kuda prolazi granica sa Pakistanom) sa pomoći koju pruža Islamabad. Bez spoljne pomoći talibanska gerila ne bi ni mogla da tako uporno vodi akcije, sa relativno solidnim naoružanjem i pratećom opremom, što je nezvanično potvrdio poverljivi obaveštajni izveštaj NATO koji je 2012. godine dospeo u zapadne medije.¹¹ Do sada nisu urodile plodom ni diplomatske akcije pridobijanja pakistanskog vojnog vrha da utiče na talibanske vođe da obustave borbe i postignu sporazum sa međunarodnom misijom i avganistanskom vladom.¹²

Dodatni problem predstavljaju nesuglasice među članicama NATO oko tačnog sadržaja nastavka misije podrške avganistanskim bezbednosnim snagama u periodu posle 2014. godine. Nemačka vlada je najavila da će povući većinu svojih snaga,

10 “Aid and Conflict in Afghanistan”, Asia Report N°210, 4 August 2011, International Crisis Group, www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/afghanistan/210%20Aid%20and%20Conflict%20in%20Afghanistan.pdf, p. 26.

11 Nick Paton Walsh, “Secret NATO Taliban report revives Pakistan fears”, *CNN News*, 1 February 2012, <http://edition.cnn.com/2012/02/01/world/asia/pakistan-nato-report>, 08/05/2013.

12 “Afghan talks: Nato urges Pakistan to fight militants”, *VVS World News*, 23 April 2013, www.bbc.co.uk/news/world-asia-22274557, 15/05/2013.

odnosno da će u razdoblju od 2014–2016. u okviru operacije „Odlučna podrška“ (*Resolute Support*) ostaviti samo 600–800 vojnika u svom sektoru na severu Avganistana.¹³ Snage koje ostaju će predstavljati samo instruktori, a ne vojnici.¹⁴ Do 2017. godine ovaj broj će biti smanjen na oko 300. Zbog ovakve odluke Nemačke i druge članice su rešile da povuku ili smanje broj svojih borbenih snaga, kao na primer Francuska i Kanada koje potpuno povlače svoje snage. Takođe, Britanija ne želi da snosi najveći teret u problematičnom nastavku međunarodnog vojnog prisustva nakon 2014. godine, pa je odlučeno da povuku snage tokom 2015. godine.¹⁵

BORBA PROTIV NELEGALNE PROIZVODNJE MAKI U AVGANISTANU

Avganistan je najveći nezakoniti proizvođač opijuma¹⁶ u celom svetu, ispred Mijanmara, „Zlatnog trougla“ i Latinske Amerike.¹⁷ Nelegalna proizvodnja opijuma u Avganistanu je u stalnom porastu od 2001. godine. Na osnovu podataka Kancelarije Ujedinjenih nacija za pitanja droga i kriminala (*The United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)*), bilo je više opijuma maka u svakoj vegetacionoj sezoni (period 2004–2007) nego u toku godine za vreme vladavine talibana. Plastično prikazano, sada postoji više zasada opijumskog maka u Avganistanu nego za uzgoj koke u celoj Latinskoj Americi. Samo 2007. godine procenat nelegalnog opijuma na svetskom tržištu je nastao u Avganistanu.¹⁸ Izvozna

13 Matthias Gebauer and Christoph Schult, “Test for NATO US Plans Mini-Force in post-2014 Afghanistan”, *Spiegel Online*, <http://www.spiegel.de/international/world/us-afghanistan-plan-to-force-nato-into-greater-role-after-withdrawal-a-884836.html>, 21/02/2013/.

14 Samo da napomenemo da nemačke snage sada broje 4 135 pripadnika (u taj broj ulaze i vojnici i instruktori). Matthias Gebauer, “Germany commits Troops for Post-2014 Mission”, *Spiegel Online*, <http://www.spiegel.de/international/germany/berlin-says-it-will-keep-up-to-800-soldiers-in-afghanistan-after-2014-a-895371.html>, 19/04/2013.

15 Ralf Beste, “Afghanistan Exit, Kabul and Berlin Estranged as Withdrawal Looms”, *Spiegel online*, <http://www.spiegel.de/international/world/tensions-rise-between-kabul-and-berlin-ahead-of-withdrawal-a-899319.html>, 14/05/2013.

16 Postoji i legalna, ograničena proizvodnja opijuma u medicinske svrhe. Iz opijuma se destiliše kodeine i morfin koji su značajni u proizvodnji lekova protiv bola. Postoje grupe/udruženja građana (na primer Senlis Savet – *Senlis Council*) koje se zalažu za drugačije rešavanje problema nelegalnog opijuma u Avganistanu kako bi farmaceutske kuće smanjile cenu ovih lekova i kako bi se povećala primena i uloga ovih lekova.

17 “UNODC 2010 world drug report”, www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2010/World_Drug_Report_2010_lo-res.pdf, p. 43.

18 “UNITED NATIONS Office on Drugs and Crime. Afghanistan Opium Survey 2007”, www.unodc.org/pdf/research/AFG07_ExSum_web.pdf.

vrednost opijata je više od 4 milijarde dolara, gde četvrtinu zarade farmeri, a ostalo dele zvaničnici, krijumčari droge i teroristima.¹⁹ U periodu od 1997–2000, odnosno pre dolaska međunarodnih trupa, udeo avganistanskih poljoprivrednika od bruto prihoda je bila podeljena između 200.000 porodica.²⁰ Iskorinjavanje biljke Osim opijuma, Avgansitan je najveći proizvođač kanabisa u svetu.²¹

Posebno je zanimljivo da neposredno pre uspostavljanja međunarodnih snaga u Avganistanu u periodu od 1994–2001. godine, odnosno u vreme Talibana, desila se najuspešnija kampanja protiv droge. Naime, talibanski lider Mula Muhamed Omar (Mullah Mohammed Omar) je označio da je uzgajanje i proizvodnja maka protivna željama Alaha i rezultat je bilo smanjenje od 99% (naravno samo računajući teroririju koju su kontrolisali Talibani) površine zasađene makom. To je predstavljalo smanjenje od ¾ ukupne količine svetske ponude heroina.²²

Prema agencijama EU, Avganistan je i evropski glavni dobavljač heroina već duže od 10 godina. Postoje dva glavna kopnena puta za prenos heroina u Evropu:²³

- Tradicionalna, dugogodišnja „balkanska ruta” koja ide preko Turske, Bugarske, Srbije, Bosne na zapad.
- Od sredine 1990-ih, otvara se i „severni pravac”, koji ide od severnog Avganistana preko centralne Azije i na Rusiju (a ponekad se kolokvijalno naziva „put svile”).

Procenjeni broj problematičnih korisnika opioida u Evropskoj uniji je 1,5 miliona (1,3–1,7 miliona evra), odnosno između 4 i 5 slučajeva na 1000 odraslih stanovnika (starosti 15–64 godine).²⁴ Zemlje koje prijavljuju najveći broj zaplena su Velika Britanija, Španija, Nemačka, Grčka, Francuska, zemlje koje prijavljuju

19 “Opium Amounts to Half of Afghanistan’s GDP in 2007, Reports UNODC”, Press release, UNODC, 16 November 2007, www.unodc.org/india/afghanistan_gdp_report.html.

20 *The opium economy in Afghanistan*, United Nations Office on Drugs and Crime, 2003, p. 7, www.unodc.org/pdf/publications/afg_opium_economy_www.pdf.

21 “No Operation”, Presstv.ir, www.presstv.ir/detail.aspx?id=122108§ionid=351020403,11/01/2013/.

“UN: Afghanistan is leading hashish producer”, *Fox News*, 31 Mart 2010, www.foxnews.com/world/2010/03/31/afghanistan-leading-hashish-producer,11/03/2013/.

22 Više o tome pogledati na adresi: reformdrugpolicy.com/wp-content/uploads/2011/09/AfghanTalibanOpium.pdf.

23 www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_62086_EN_emcdda_tds_herointrafficking_2008.pdf.

24 Ibid.

najveću količinu heroina u 2005. godine su Turska, Velika Britanija, Italija, Francuska i Holandija.²⁵

Sudeći po ovom trenbu koji traje već više decenija, pomislili bi smo da je akcija suzbijanja opijuma maka počela odavno. Ali ozbiljne akcije međunarodne zajednice (odnosno NATO snaga) počele su tek 2001. godine kada se stvara okvir UN za ovu borbu gde su najveću ulogu imale Velika Britanija i Avganistan. Pažnja je bila usmerena na iskorenjavanje biljaka, i vojnici su često koristili vojnu silu kako bi zaštitili jedinice koje su vršile posao iskorenjavanja biljaka. Kao što smo već objasnili, iskorenjavanje biljaka često pogađa najsiromašnije poljoprivrednike koji nemaju ekonomske alternative kako bi prehranili svoje porodice, a kada se pojavi glad i bes dolazi do socijalnog protesta i stvaranja vojnika „bez alternative” i međunarodne snage ne dobijaju preko potrebnu podršku lokalnog stanovništva.²⁶

Još jedna prepreka za borbu protiv droge u Avganistanu je nevoljna saradnja između američkih vojnika i avganistanskih gospodara rata. U odsustvu Talibana, gospodari rata u velikoj meri kontrolišu trgovinu opijumom, ali su takođe veoma korisni za američke snage zbog izviđanja, a posebno zbog čuvanja svoje teritorije od uticaja Al Kaide i talibana. Takođe, napor međunarodnih snaga je otežan činjenicom da su mnogi osumnjičeni trgovci drogom sada visoki zvaničnici u vladi Karzaija.²⁷ Bivši američki zamenik pomoćnika državnog sekretara za Međunarodni biro narkotike i sprovođenje zakona poslove Tomas Švajh (Thomas Schweich), tvrdio je da je proizvodnja opijuma zaštićena od strane vlade Hamida Karzaija, i, da američka vojska okreće glavu od proizvodnje opijuma, budući da su gospodari droge od kruciojalne važosti za antiterorističke misije.²⁸

U martu 2010. NATO je odbacio ruske predloge za prskanje maka, navodeći kao razlog zabrinutost zbog prihoda avganistanskog naroda.²⁹ Međutim, 28. oktobra 2010. agenti Federalne službe Rusije za kontrolu opojnih droga se pridružuju avganistanskim i američkim snagama u operacije protiv droge kako bi

25 Ibid.

26 David Brunnstrom, “NATO rejects Russian call for Afghan poppy spraying”, 24 March 2010, *Reuters*, www.reuters.com/article/idUKTRE62N56U20100324, 30/11/2011.

27 “Afghanistan riddled with drug ties”, *Christian Science Monitor*, www.csmonitor.com/2005/0513/p01s04-wosc.html.

28 Thomas A. Schweich, “Is Afghanistan a Narco-State?”, 27 July 2008, *The New York Times*, www.nytimes.com/2008/07/27/magazine/27AFGHAN-t.html?hp; Thomas A. Schweich, “Combating Synthetic Drugs, A Global Challenge: U.S. and International Responses”, usinfo.state.gov/usinfo/USINFO/Products/Webchats/uncnd_01_mar_2007.html.

29 David Brunnstrom, “NATO rejects Russian call for Afghan poppy spraying”, op. cit.

se uništilo veliko područje proizvodnje droge kod Džalalabada. U ovoj operaciji uništeno je 932 kg visokokvalitetnog heroina i 156 kg opijuma, ulične vrednosti od 250 miliona američkih dolara, kao i veliku količina tehničke opreme. Ovo je bila prva operacija protiv droge koja je uključivala i ruske agenate. Avganistanski predsednik Hamid Karzai nazvao operacija povredu avganistanskog suvereniteta i međunarodnog prava.³⁰

Ipak, od kada je ISAF preuzeo dužnost proizvodnja heroina u Avganistanu je povećana 40 puta, što definitivno ne predstavlja napredak misije.

OSTVARENJE POLITIČKIH CILJEVA

Politički dogovor koji je omogućio obnovu centralne vlasti u Kabulu delom se može objasniti željom najvećeg broja žitelja Avganistana za povratkom mira i normalizacije života nakon decenije stalnih borbi frakcija koje su ugrožavale elementarnu bezbednost ljudi. Talibanski režim je represivnu vladavinu zasnivao na učešću stranaca u svojim redovima – prevashodno Pakistanaca i Arapa – što je dovelo do omraženosti talibanskog pokreta i svojevrzne dobrodošlice stranih trupa, koje su viđene kao manje zlo na putu ka uklanjanju anarhije.³¹ Duh zajedništva koji je prevazišao razlike između nacionalnih zajednica u okolnostima jedinstvenog otpora sovjetskoj okupaciji, dodatno je ojačan zajedničkim iskustvom života u izbegličkim kampovima. Pored toga, svim etničkim političkim elitama je postalo jasno da nijedna od njih ne može ostalima da nametne vlast, čak ni po cenu novih sukoba, pa su prednosti centralne vlasti metaforički shvaćene u terminima ugovorenog braka motivisanog isključivo ekonomskim koristima na štetu ljubavi. „Bračna računica” prevashodno se odnosila na nezamenljivu ulogu centralne vlade u prikupljanju i redistribuciji međunarodne pomoći. To je sve olakšalo usaglašavanje stavova etničkih političkih elita o potrebi očuvanja centralne vlasti u Kabulu i omogućilo da glatko prođu proces izrade i usvajanja ustava i prihvatanje Hamida Karzajia kao prvog demokratski izabranog predsednika Avganistana.³²

30 “Afghan President Karzai criticises US-Russia drugs raid”, *BBC*, 31 October 2010, www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-11659814; Michael Schwartz, “Russia Joins Drug Raid in Afghanistan, Marking Advance in Relations With U.S.”, 29 October 2010, *The New York Times*, www.nytimes.com/2010/10/30/world/asia/30opium.html?_r=1&hpw.

31 Podsećanja radi, talibani su u Avganistan došli upravo iz severnih oblasti Pakistana, gde je bilo njihovo glavno uporište među Paštunima i gde su uživali tajnu podršku pakistanske obaveštajne službe ISI (*Inter-Services Intelligence*).

32 Opširnije o istorijskim i kulturnim okolnostima postizanja međuetničke saglasnosti pogledati u: Thomas Barfield, *Afghanistan: A Cultural and Political History*, op. cit., pp. 283–285.

Nakon uspostavljanja legitimne vlasti, međunarodno prisustvo u Avganistanu bilo je usmereno na obezbeđivanje velikih investicija za izgradnju putne i energetske infrastrukture i razvoj poljoprivrede, kojom se bavi najveći deo stanovništva. Cilj je bio da se ožive privredni tokovi, poveća životni standard i tako ulije optimizam i smanji privlačnost talibanskog pokreta i kriminala kao odgovora na egzistencijalne probleme. Zapadne zemlje, Iran, Indija, Rusija, EU i međunarodne organizacije su u razdoblju od 2002. do 2010. godine pomogle vladu u Kabulu sa 56,8 milijardi američkih dolara.³³ Uprkos ogromnog priliva donacija infrastrukturni radovi su se odvijali sporo, dok poljoprivredne oblasti zbog udaljenosti i loše bezbednosne situacije nisu dobile predviđenu pomoć.³⁴ Deo neuspeha se može naći u činjenici da su ciljeve projekata međunarodne pomoći određivali sami donatori, a ne avganistanski građani. Primera radi, dešavalo se da se izgrade škole i bolnice iako nema dovoljno nastavnika i zdravstvenih radnika koji bi radili u njima, ili je na međunarodno finansiranim projektima angažovana skoro isključivo strana radna snaga. Lokalni živalj je ostao nezaposlen, pa se okrenuo jedinjoj mogućnosti zarade – uzgajanju maka za industriju derivata od opijuma. Neposredno inostrano osmišljavanje i sprovođenje projekata bez uključivanja lokalnih institucija, samo je produžilo agoniju manjka kapaciteta za delotvorno upravljanje javnim poslovima. Pored toga, iznos od 56,8 milijardi američkih dolara iako značajan, teško da je mogao da namiri čak i deo nesrazmerno većih potreba jedne veoma siromašne azijske zemlje.

Neispunjena očekivanja u pogledu privrednog razvoja i rasta životnog standarda su prouzrokovala opšte razočarenje, a početni entuzijizam i poverenje u predsednika Karzajia dodatno su podriveni sistemskom korupcijom u javnom sektoru i nesposobnošću vlasti da pruži osnovne komunalne usluge. U američkim medijima se nedavno pojavila informacija da je CIA tokom protekle decenije tajno finansirala Karzajia sa više desetina miliona dolara, a tvrdnja je potekla od nekadašnjeg zamenika šefa sekretarijata avganistanskog predsednika.³⁵ Sudeći prema nalazima pojedinih ispitivanja javnog mnjenja sprovedenih svake godine u razdoblju od 2006. do 2012. godine, najveći problemi koji ometaju normalan

33 Ukupno je predviđena pomoć u iznosu od 90 milijardi američkih dolara. Svi podaci navedeni prema: "Aid and Sonflict in Afghanistan", op. cit., p. 30.

34 Bušova administracija je zbog priprema vojne intervencije u Iraku zanemarila stanje u Avganistanu u prvim godinama delovanja međunarodne misije, pa mali broj trupa nije mogao da stvori bezbednosne preduslove za obnovu.

35 Matthew Rosenberg, "With Bags of Cash, C.I.A. Seeks Influence in Afghanistan", *The New York Times*, online edition, 28 April 2013, www.nytimes.com/2013/04/29/world/asia/cia-delivers-cash-to-afghan-leaders-office.html?pagewanted=all&_r=0, 05/05/2013.

život običnog Avganistanca su odsustvo bezbednosti, nezaposlenost, slaba privreda i visok nivo prisustva korupcije.³⁶ Utoliko je zabrinjavajuće što međunarodni pokrajinski timovi za obnovu od 2011. godine postepeno planski prenose nadležnosti na pokrajinske i okružne vlasti, u sklopu šireg plana za prestanak međunarodnog civilnog angažovanja krajem 2014. godine. Umesto ranije prakse neposrednih isporuka preko potrebnih dobara i usluga, pokrajinski timovi za obnovu sve više se bave pružanjem tehničke pomoći i stvaranja institucionalnih kapaciteta pokrajinskih i okružnih vlasti za pružanje javnih usluga. Vremenski okvir i preovlađujuća usmerenost zadataka projekata međunarodne pomoći na vojno-bezbednosna pitanja, najbolje svedoče o njihovoj štetnoj zavisnosti od američkih (NATO) planova za povlačenje iz operacije koja sve više gubi legitimitet u domaćoj javnosti zemalja učesnica ISAF.

Stepen zavisnosti Avganistana od međunarodne pomoći i dalje je visok i veoma je verovatno da će taj trend opstati i u narednim godinama. Rizici koje sa sobom donosi nagli odlazak međunarodnih trupa i civilne misije ogledaju se u sukobima koji mogu da se pojave sa haotičnim sprovođenjem sledećih predsedničkih izbora, kojima se okončava mandat predsednika Karzajia.³⁷ U političkom ambijentu gde se vladavinski proces u značajnoj meri odvija prema korupcijskim obrascima ponašanja i gde centralna vlast donosi veliki „profit“ svakom javnom funkcioneru i privilegije njegovom plemenu ili etničkoj zajednici nauštrb ostalih, jasno je da će i borba za preuzimanje državnih funkcija opaženih kao izvor bogatstva biti žestoka i, prema potrebi, nasilna. Sukobi oko osvajanja lokalne vlasti i oko uloge islama u političkom sistemu mogli bi da se zaoštre kako se bude smanjivala međunarodna pomoć, što bi svakako podrilo humanitarnu i socijalnu politiku centralne vlade. Posle decenije sprovođenja projekata međunarodne pomoći kao da se ispostavlja da su ciljevi uspostavljanja delotvornih, odgovornih i transparentnih institucija demokratskog političkog sistema, izgradnje osnovne infrastrukture i pokretanje održive ekonomije možda bili preambiciozni.

36 Ian S. Livingston and Michael O’Hanlon, “Afghanistan Index – also including selected data on Pakistan”, op. cit., p. 27.

37 Detaljnije o potencijalnim rizicima od urušavanja centralne vlasti u Avganistanu pogledati u: “Afghanistan: The Long, Hard Road to the 2014 Transition”, Asia Report N°236, 8 October 2012, International Crisis Group, www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/afghanistan/236-afghanistan-the-long-hard-road-to-the-2014-transition.pdf.

GEOPOLITIČKA RAVAN AMERIČKE SPOLJNE POLITIKE PREMA AVGANISTANU

NATO planira da prisustvo u Avganistanu nastavi kroz misiju daljeg pružanja podrške sprovođenju svih aspekata reformi nacionalnih bezbednosnih snaga (misija „Odlučna podrška“), a takođe i u okviru Deklaracije o trajnom partnerstvu (*Declaration on an Enduring Partnership*), koju su potpisali predsednik Avganistana i generalni sekretar NATO, na samitu NATO u Lisabonu održanom 2010. godine.³⁸ Viši civilni predstavnik NATO nastavlja koordinaciju ostvarenja političko-vojnih ciljeva u saradnji sa avganistanskom vladom, lokalnim organizacijama građanskog društva, kao i predstavnicima vlada susednih zemalja i međunarodne zajednice. „Trajno partnerstvo” zapravo objedinjuje brojne prethodno samostalno pokretane diplomatske inicijative, a u njegovim okvirima predviđena je saradnja u području daljeg jačanja osposobljenosti avganistanskih bezbednosnih institucija, antikorupcijskih i programa za uspostavljanje prakse dobre uprave, pružanja pomoći civilnom vazduhoplovstvu u ispunjavanju međunarodnih standarda, podsticanja razvoja domaćih preduzeća, obuke za planiranje i delovanje u vanrednim situacijama i elementarnim nepogodama i razvoja Interneta.³⁹ Dokumentom se Avganistan zapravo definiše kao „saradnik” NATO koji će nastaviti da se kroz stalan dijalog konsultuje o svim strateškim političkim i vojnim pitanjima, a NATO će zauzvrat nastojati da oblasti saradnje uvažava prioritete vlade u Kabulu.

Insistiranjem na saradnji sa zemljama u neposrednom okruženju u pogledu staranja o bezbednosnoj situaciji, posebno na planu suzbijanja trgovine narkoticima, i razvoju policijskih i vojnih funkcija u Avganistanu, NATO zapravo ima još jedan razlog da posredno nadzire regionalne interese tih zemalja – posebno Pakistana i Rusije. Linije snabdevanja NATO i ostalih međunarodnih snaga prolaze preko teritorije Pakistana, a ostale susedne zemlje (Kazahstan, Uzbekistan, Turkmunistan i Tadžikistan) pružaju neki oblik pomoći ISAF – prevoz tereta prugama, dozvole za prelet vazdušnog prostora, iznajmljivanje vojnih baza, aerodroma itd. Rusija je dozvolila prelaz civilnih tereta namenjenih misiji ISAF i trupa iz zemalja koje nisu članice NATO preko svoje teritorije i

38 “Declaration by the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) and the Government of the Islamic Republic of Afghanistan on an Enduring Partnership”, 20 November 2010, Lisbon, www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68724.htm, 14/05/2013.

39 O jednakoj važnosti civilnih i vojnih aspekata nastavka misije NATO detaljnije pogledati u: Rainer Glatz, “ISAF Lessons Learned: A German Perspective”, *Prism*, Vol. 2, No. 2, 2011, National Defense University Press, www.ndu.edu/press/lib/images/prism2-2/prism2-2.pdf.

obučava mehaničare vojnih helikoptera i službenike u čijoj je nadležnosti borba protiv trgovine narkoticima.

Objašnjenje polazne osnove američke spoljne politike prema Avganistanu i zemljama u njegovom neposrednom okruženju nalazi se u činjenici da spoljnopolitička strategija i praksa SAD dva stoleća unazad u velikoj meri počivaju na međusobno komplementarnim geopolitičkim teorijama ser Helforda Makindera (Halford J. Mackinder) i Nikolasa Spajkmena (Nicholas J. Spykman). Makinder polazi od podele sveta prema osnovnim fizičko-geografskim odlikama na svetsko jezgro ili osu (*Pivot area*), koja obuhvata severni i centralni deo evroazijske kopnene mase i rubne oblasti, podeljene na dva pojasa: 1) Unutrašnji polumesec, u kojem se nalaze spoljni delovi evroazijskog kontinentalnog masiva i severna polovina Afrike, i 2) Spoljašnji polumesec, koji čine ostrva-kontinenti (Severna i Južna Amerika, Australija, Japan itd) i južna polovina Afrike.⁴⁰ Sličnu prostorno-funkcionalnu strukturu sveta daje potom Spajkmen, koji zastupa gledište o postojanju dva osnovne geopolitičke celine: 1) Rubne oblasti (*Rimland*), i 2) Predela srca (*Heartland*).⁴¹ Uprkos različitom viđenju koja od dve oblasti ima odlučujuću ulogu u ostvarenju planetarne dominacije, oba teoretičara saglasna su u tome da su prevlast nad svetom i prevlast nad rubnom oblašću evroazijskog kontinentalnog masiva uzajamno zavisni i preduslov je delotvorne kontrole središnje oblasti, ili kako je to Makinder formulisao u svom čuvenom upozorenju učesnicima Versajske mirovne konferencije: „(...) ko vlada Predelom srca zapoveda Svetskim ostrvom [evroazijsko-afričkim kontinentalnim masivom, *prim. aut.*]; ko vlada Svetskim ostrvom zapoveda svetom”.⁴²

Geopolitički imperativ sprečavanja prevlasti jedne velike sile ili saveza više sila nad evroazijskom kopnenom masom jednako je validan spoljnopolitički cilj SAD danas kao što je to bio i 1914. ili 1945. godine. SAD mogu u izvesnoj meri da smanje, izmene ili restrukturiraju američku vojnu ulogu u Evropi i Aziji, ali će, rečima Nikolasa Spajkmena, posmatrano na duži rok biti jeftinije stalno prisustvo u evroazijskom polju moći od privremenog povlačenja, a onda ponovnog vraćanja ali pod težim uslovima skuplje obnove moći u tom ogromnom geopolitičkom prostoru.⁴³ Ukoliko žele da očuvaju sadašnji položaj u svetskoj raspodeli moći,

40 Detaljnije pogledati u: Harold J. Mackinder, “The Geographical Pivot of History”, *The Geographical Journal*, Vol. 23, No. 4, 1904, pp. 421–437.

41 O Spajkmenovom učenju videti u: Francis P. Sempa, *Geopolitics: From the Cold War to the 21st Century*, Transaction Publishers, New Brunswick, 2002, pp. 72, 75.

42 Navedeno prema: Gerry Kearns, *Geopolitics and Empire: The Legacy of Halford Mackinder*, Oxford University Press, Oxford, 2009, p. 5.

43 Opširnije o geopolitičkoj osnovi američke spoljne politike u dvadeset prvom veku videti u: Francis P. Sempa, *Geopolitics: From the Cold War to the 21st Century*, op. cit., pp. 87–100.

SAD će morati da ostanu privržene politici zadržavanja evroazijskih sila, ali prilagođenoj okolnostima nadolazećeg multipolarnog sistema međunarodnih odnosa.

Budući da kao zemlja Srednjeg istoka predstavlja deo Spajkmenove Rubne oblasti (ili Makinderovog Unutrašnjeg polumeseca), Avganistan bi mogao da u američkim spoljonopolitičkim dugoročnim projekcijama odigra ulogu logističkog uporišta za širenje vojnog uticaja u tom regionu. Time bi se sprečio prodor uticaja drugih sila u ovaj važan prostor – prevashodno Rusije kao prirodne evroazijske sile. Geostrategijski i vojni značaj Avganistana za SAD proističe iz njegovog položaja između Bliskog istoka i južne Azije i Kine, odnosno između Srednje Azije (u pozadini Rusije). Posmatrano iz perspektive konstelacije globalnog odnosa snaga na početku dvadeset prvog veka, američko prisustvo u Avganistanu trebalo bi da na duži rok neutralizuje eventualne koristi koje bi vlada u Moskvi mogla da ima od osnaživanja i produbljavanja strateškog partnerstva sa Iranom i Kinom i uopšte od širenja ruskog uticaja u ovom delu sveta — npr. posredstvom energetske politike. Budući da globalno vojno angažovanje SAD u uslovima recesije mora da pretrpi određena smanjenja budžetskih sredstava, za očekivati je da će vojni resursi biti preusmereni u strategijski važnija područja sveta.

ZAKLJUČAK

Cilj stvaranja društvenog okruženja bezbednog za normalan svakodnevni život građana i oživljavanje privrednih aktivnosti čini se da je ostvaren samo u manjoj meri. Prvobitne uspehe je potrla ponovno oživljavanje oružanih i terorističkih akcija talibanskog pokreta, koje su neposredno uperene ne samo protiv međunarodne vojne i civilne misije nego i protiv Avganistanaca koji podržavaju Karzajevu vlast. Zbog toga talibanske akcije neposredno ugrožavaju i civilno stanovništvo i njihovu veoma oskudnu imovinu, pa je bezbednosna situacija veoma loša u područjima Avganistana u kojima se stalno vode oružane borbe. Čini se da je stanje bolje u severnim i zapadnim pokrajinama naseljenim etničkim zajednicama koje u većoj meri prihvataju centralne vlasti, pa se zato može tvrditi da je stepen ostvarenosti bezbednosnih ciljeva međunarodnog vojnog i civilnog prisustva regionalno i etnički uslovljen. Povlačenje međunarodnih trupa predvođenih NATO koalicijom, planirano za kraj 2014. godine, zahtevaće od avganistanske vlasti i novog predsednika tanan osećaj za kombinovanje umešnog političkog pregovaranja sa talibanskom gerilom i efikasnog rukovođenja tek izgrađenim vojnim i policijskim kapacitetima. Jedino na ovaj način avganistanske vlasti mogu samostalno sa uspehom da odgovore na izazove koji će se neminovno pojaviti sa potpunim preuzimanjem staranja o javnoj i nacionalnoj bezbednosti.

Cilj uspostavljanja legitimnih političkih institucija i funkcionalne javne administracije sposobne da obnovi razorenu zemlju i podigne veoma nizak nivo životnog standarda, čini se da nije ostvaren. Zbog odsustva stručnih i obučenih javnih rukovodilaca i službenika i raširene korupcijske prakse, domaće institucije nisu uspele da efikasno sprovedu javne programe pomoći stanovništvu, pa većina novca i robe nije ni stigla do krajnjih korisnika. Time su izneverena velika, možda i ponekada nerealna očekivanja Avganistanaca da će im se kvalitet života naglo popraviti. Iznos od skoro 60 milijardi američkih dolara koji je tokom protekle decenije uložen u vidu donacija u Avganistan nije uspeo da pospeši jačanje demokratskog legitimiteta Karzaijeve centralne vlasti, što ukazuje da međunarodna finansijska i tehnička pomoć nisu uspele da ostvare politički cilj stabilizacije započetog procesa demokratizacije.

Ma koliko delovalo privlačno javnosti zemalja koje su poslale svoje trupe i velikom delu lokalnog stanovništva, povlačenje međunarodnih vojnih snaga predvođenih NATO koalicijom u okolnostima kada suštinski nije ostvaren nijedan cilj međunarodnog prisustva, može da vrati političku i bezbednosnu situaciju u Avganistanu u razdoblje stalnih građanskih sukoba. Opasnost od ponovnog pretvaranja ove srednjeazijske zemlje u nekontrolisano utočište islamskog terorizma je realna, budući da vlada u Kabulu i ostale institucije političkog sistema, posebno one sa nadležnostima u oblasti bezbednosti, nisu u stanju da efektivno vrše funkcionalnu suverenu vlast na celoj teritoriji.

Predsednik Putin je, povodom ostvarenja glavne misije ISAF rekao, i dokumentovao, da će se problem proizvodnje droge, u bliskoj budućnosti, dodatno pogoršati i da ISAF nije učinio dovoljno da ovaj problem reši. Takođe, izjavio je da stabilnost u regionu nije ostvarena i da se „očekuje eskalacija situacije u Avganistanu u kratkom roku. Međunarodni vojnu kontigent, čiju okosnicu predstavljaju američke snage, nije postigla napredak u borbi protiv terorističkih grupa. Njihova aktivnost u poslednje vreme raste”.⁴⁴ Ovu tvrdnju su dodatno potkrepile i Ujedinjene nacije koje su u dokumentu koji se odnosi na procenu rizika od avganstanskog maka gde piše da će se polja maka proširiti u oblastima u kojima su već postojale u 2012, ali i na novim mestima gde je proizvodnja i uzgoj zaustavljen.

Posmatrano iz perspektive geopolitičke i vojnostrategijske dimenzije američkih spoljnopolitičkih interesa, potpuno napuštanje Avganistana jednako je gubitku uporišta u oblasti Srednjeg istoka čiji je položaj skoro idealan za

44 “Putin slams ISAF for turning blind eye to Avganistan drug problem”, *RT News*, 8 May 2013, rt.com/news/putin-terrorism-threats-radicalism-001/.

pripremanje i vođenje eventualnih operacija ne samo protiv Irana nego i za rešavanje kriza u Pakistanu i širokoj oblasti Srednje Azije. U tradicionalno prisutnoj taktici podele tereta očuvanja vojnog prisustva u pojedinim regijama sveta, čini da geostrategijski položaj Avganistana predstavlja dovoljno jak razlog da Obamina ili neka sledeća administracija u Vašingtonu osiguraju da u ovoj važnoj zemlji Srednjeg istoka vlast osvoji „kooperativna” politička elita.

LITERATURA

1. “Afghan President Karzai criticises US-Russia drugs raid”, *BBC News*, 31 October 2010, www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-11659814.
2. “Afghanistan riddled with drug ties”, *Christian Science Monitor*, www.csmonitor.com/2005/0513/p01s04-wosc.html.
3. “Afghanistan: The Long, Hard Road to the 2014 Transition”, Asia Report N°236, 8 October 2012, International Crisis Group, www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/afghanistan/236-afghanistan-the-long-hard-road-to-the-2014-transition.pdf.
4. “Agreement on Provincial Arrangement in Afghanistan Pending the Establishment of Permanent Government Institutions”, Bonn, December 2001, www.un.org/News/dh/latest/afghan/afghan-agree.htm, 05/04/2013.
5. “Aid and Sonflict in Afghanistan”, Asia Report N°210, 4 August 2011, International Crisis Group, www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/afghanistan/210-%20Aid%20and%20Conflict%20in%20Afghanistan.pdf.
6. Barfield, Thomas, *Afghanistan: A Cultural and Political History*, Princeton University Press, Princeton (NJ), 2010.
7. Beste, Ralf, „Afganistan Exit, Kabul and Berlin Estranged as Withdrawal Looms“, *Spiegel online*, <http://www.spiegel.de/international/world/tensions-rise-between-kabul-and-berlin-ahead-of-withdrawal-a-899319.html>. 14/05/2013.
8. Brunnstrom, David, “NATO rejects Russian call for Afghan poppy spraying, 24 March 2010, *Reuters*, www.reuters.com/article/idUKTRE62N56U20100324, 30/11/2011.
9. Gebauer, Matthias, “Germany commits Troops for Post-2014 Mission”, *Spiegel Online*, www.spiegel.de/international/germany/berlin-says-it-will-keep-up-to-800-soldiers-in-afghanistan-after-2014-a-895371.html, 19/04/2013.
10. Gebauer, Matthias, and Schult, Christoph, „Test for NATO US Plans Mini-Force in post-2014 Afganistan“, *Spiegel Online*, www.spiegel.de/international/world/us-afghanistan-plan-to-force-nato-into-greater-role-after-withdrawal-a-884836.html, 21/02/2013/.

11. Glatz, Rainer, “ISAF Lessons Learned: A German Perspective”, *Prism*, Vol. 2, No. 2, 2011, National Defense University Press, www.ndu.edu/press/lib/images/prism2-2/prism2-2.pdf.
12. “Declaration by the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) and the Government of the Islamic Republic of Afghanistan on an Enduring Partnership”, 20 November 2010, Lisbon, www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68724.htm, 14/05/2013.
13. Kearns, Gerry, *Geopolitics and Empire: The Legacy of Halford Mackinder*, Oxford University Press, Oxford, 2009.
14. Livingston, Ian S., and O’Hanlon, Michael, “Afghanistan Index – also including selected data on Pakistan”, Brookings Institute, 26 April 2013, www.brookings.edu/~media/Programs/foreign%20policy/afghanistan%20index/index20130426.pdf.
15. Mackinder, Harold J., “The Geographical Pivot of History”, *The Geographical Journal*, Vol. 23, No. 4, 1904.
16. “Opium Amounts to Half of Afghanistan’s GDP in 2007”, Reports UNODC, Press release, UNODC, 16 November 2007, www.unodc.org/india/afghanistan_gdp_report.html.
17. “Putin slams ISAF for turning blind eye to Avganistan drug problem”, *RT News*, <http://rt.com/news/putin-terrorism-threats-radicalism-001/>.
18. *Reform drug policy*, stalna internet adresa: reformdrugpolicy.com/wp-content/uploads/2011/09/AfghanTalibanOpium.pdf.
19. “Resolution 1510 (2003)”, UN Security Council, 4840th meeting, 13 October 2003, www.nato.int/isaf/topics/mandate/unsr/resolution_1510.pdf.
20. Schweich, Thomas A., “Combating Synthetic Drugs, A Global Challenge: U.S. and International Responses”, usinfo.state.gov/usinfo/USINFO/Products/Webchats/uncnd_01_mar_2007.html.
21. Schweich, Thomas A., “Is Afghanistan a Narco-State?”, 27 July 2008, *The New York Times*, www.nytimes.com/2008/07/27/magazine/27AFGHAN-t.html?hp.
22. Schwirtz, Michael, “Russia Joins Drug Raid in Afghanistan, Marking Advance in Relations With U.S.”, 29 October 2010, *The New York Times*, www.nytimes.com/2010/10/30/world/asia/30opium.html?_r=1&hpw.
23. Sempa, Francis P., *Geopolitics: From the Cold War to the 21st Century*, Transaction Publishers, New Brunswick, 2002.
24. The *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction* www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_62086_EN_emcdda_tds_herointrafficking_2008.pdf.
25. *The opium economy in Afghanistan*, United Nations Office on Drugs and Crime, 2003, www.unodc.org/pdf/publications/afg_opium_economy_www.pdf.
26. *Afghanistan Opium Survey 2007*, United Nations Office on Drugs and Crime, www.unodc.org/pdf/research/AFG07_ExSum_web.pdf.

ZIROJEVIĆ FATIĆ M., i KORAC, S., *NATO povlačenje iz Avganistana: uspešno okončanje misije?*, MP 3, 2013, (str. 386–404)

27. „UNODC 2010 World Drug Report”, www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2010/World_Drug_Report_2010_lo-res.pdf.
28. “UN: Afghanistan is leading hashish producer”, *Fox News*, 31 March 2010, www.foxnews.com/world/2010/03/31/afghanistan-leading-hashish-producer/. 11/03/2013/.

Dr Mina ZIROJEVIĆ FATIĆ and Srđan KORAC

THE WITHDRAWAL FROM AFGHANISTAN: SUCCESSFUL END OF ANOTHER NATO MISSION?

ABSTRACT

The paper examines whether and to what extent the primary objectives of the NATO-led International Security Assistance Force’s mission, which has conducted security and stability operations throughout Afghanistan, have been achieved. The authors focus their analysis on establishing political institutions and effective public policy implementation as well as on developing and training Afghan military, police and other security capacities — all aimed at providing secure environment for sustainable economy and daily life in the country. The paper discusses the results of the NATO-led international mission in the context of geopolitics and the geostrategic position of Afghanistan as a Middle East country and its place in the long-standing U.S. Foreign Policy objectives in the region. The authors employ the dynamic research approach in order to cover the topic within a decade time frame. The authors conclude that the NATO-led International Security Assistance Force’s mission has failed to fully meet the political objectives, while the security objectives have been achieved only to a lesser extent.

Key words: NATO, military intervention, organised crime, terrorism, human security, failed states, U.S. Foreign Policy, Afghanistan.